

KÖNYVTÁRSZEMELTÉS
Hírlap-könyvtár
Hövedéknapló

1897. év. 823. sz.

OPRAVDOVÝ

KRISTÁN

POLITICKÝ A SPOLOČENSKÝ TÝŽDENNÍK.

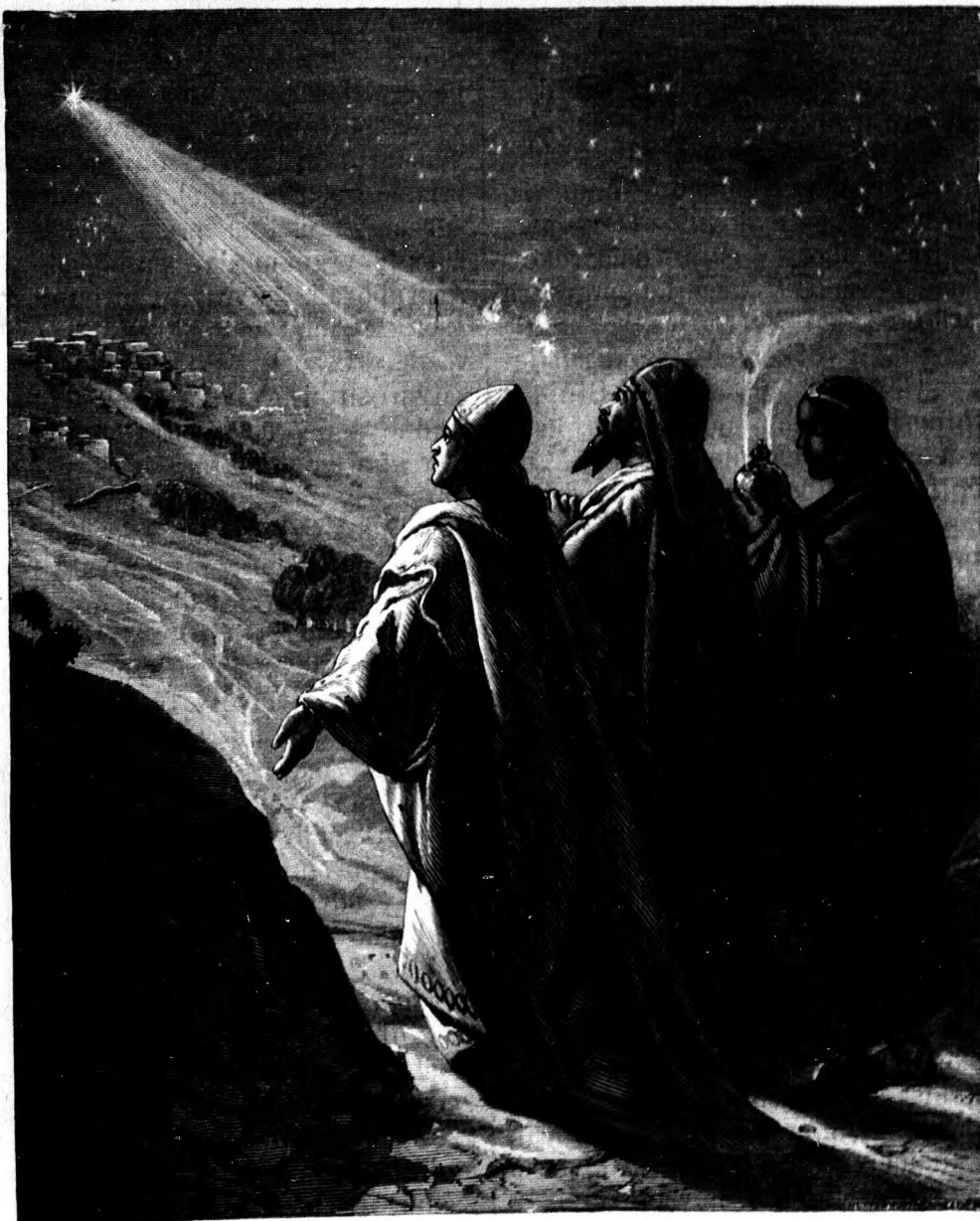
LUDOVÁ PRÍLOHA „SLOVENSKÝCH NOVÍN“.

Predplatná cena:		Vychodi každú nedel' u.	Redakcia a vydavateľstvo: V Budapešti, VI. okr., Aradi-utca 14.
Na celý rok	2 zl. — kr.	Zodpovedný redaktor a vydavateľ: VIKTOR HORNYÁNSZKY.	Sem sa majú posielat predplatky a dopisy. Nevyplatené listy sa neprijímajú.
Na pol roka	1 » — »		
Na štvrt roka	— » 50 »		
Jednotlivé číslo 3 kr.			

Na prahu nového roku.

Odznelo už slávnostné «Te Deum», ktoré v posledný deň roka tak mnoho veriacich do kostola sosláva; vyhasly už svetlá, ktoré leskom svojim tento významný okamih spravily veľkolepým; obohatení skúsenosťami jedného roku, s čerstvými nádejami v srdci stojíme na prahu nového roku. Takto to robíme každý rok. Tentoraz sa ale mieša aj istý, označiteľ sa nedajúci cit medzi tie pocity, ktoré na začiatku nového roku dušu našu upútajú, istý vznešený cit zaujme naše srdcia a dáva nám na vedomie, že minulý rok bol veľmi významným v dejepise života uhorských národov. Tento rok bol tisícročným obratom v živote našej vlasti.

Tisíc rokov žijú národnosti Uhorska, tvoriac jeden nerozdielny národ uhorský, na priestore

Traja králi od východu.

Karpátami obohnanom a polievanom štyrmi riekami, ktorý priestor večná Prozreiteľnosť mu za vlasť určila. Tisíc rokov tomu, čo bránia jako bratia spoločný majetok proti všetkým námahám, ktoré namerané sú proti celistvosti jeho. Tisíc rokov už bojujú národy Uhorska za vzájomný spoločný blahobyť a bratskou láskou vzájomne sa podporujú a napomáhajú, chránia a bránia od praotcov sdedenú dedičnosť, sdedené práva. Pomnulý rok bol konečným rokom tisícročnej imu-

lo-ti, tisícročnej histórie našej milej vlasti. Srdce každého opravdového vlastenca tuhšie

bije, keď v nastávajúcom roku pozdravuje prvý rok nastávajúceho tisícročia nášho národného života. Duša jeho precíti veľkosť národa, o čom svedčí skvelá minulosť tisíc rokov, a čo uznáva ešte aj cudzozemsko. Vznesená hrdosť ovládne každým opravdovým vlastencom, keď rozmýšľa o tom, že je členom takého národa, ktorý bol cez stoletia chrániacou baštou západnej vzdelanosti, pestovateľom a rozširovateľom vznesenej myšlienky kresťanstva a ktorý bol strážcom slobody národov. Lebo veď tisícročné boje uhorského národa neboly len bojom o jestvovanie, o existenciu; Božská Prozretelnosť vyvolila uhorský chrabrý národ, aby, bojujúc za vlastný život, bojoval aj za blaho iných.

Sloboda, rovnoprávnosť a bratskosť dodávaly sily národu, ktorý bol čo sa týče reči na čiastky podelený a v minulých bojoch učily ho obetovať na oltár vlasti. Jako volakedy Rimania boli hrdí na meno «Riman», tak aj uhorský občan, nech ho osud kamkoľvek vrhne, vždy je hrdý na to, že je dieťaťom uhorskej vlasti. Táto hrdosť neopustila ho ani v nebezpečia najplnších okamihoch, ani v čase najväčšieho nešťastia. Silné, mohutné národné povedomie budilo v ňom vlasteneckú oduševnenosť a malo ho k veľkým skutkom; toto udržalo uhorský národ tisíc rokov.

Silné národné povedomie nech ho sprevádza aj do nasledujúceho tisícročia.

Vlast môže spraviť veľkou, blaženou len jednotná, svorná, svätá vôľa jej synov. Sľúbme touto svätou vôľou, že každou myšlienkou, každým našim skutkom chceme doniesť obeť na oltár vlasti. Sľúbme, že budeme nasledovať skvelé skutky našich predkov, ktorí v svornej jednote, v obetovavej práci založili základy našej tisícročnej vlasti! A jako predtým rozdielnosť reči alebo náboženstva nečinila nikdy prekážky, aby synovia uhorskej vlasti svorne bojovali za blaho spoločnej, jednotnej vlasti; tak nech prestane na prahu nového tisícročia ten neblahý boj, ktorý vyvolala z čiastky sobeckosť, z čiastky slepá prehnanosť a ktorý spoločenskú prácu v mnohom hatí. Lebo jako to zkusenosť učí, dlhotrvajúce kruté vojny môžu doniesť nejaký ošoh len niekoľkým sobeckým ľuďom, ostatní cítia len fažké údery; kdežto pokojná, svorná práca každému donáša požehnanie.

Národnosti Uhorska od tisíc rokov tvorily jeden národ, bez toho aby sa boly musely zriecť svojej materinskej reči; žily čo bratia na jednej a tej istej materinskej pôde bez toho, aby boly prechovávaly také túžby, ktoré, narušiac svornosť, boly by bývaly namerané proti celistvosti vlasti. Takéto námahy povstaly len v novšom čase, a tisícročná minulosť dobre stojí za to, že sa tieto nevlastenecké námahy nevydaria. Dejepis je sved-

kom, že jednotný národ uhorský nič nemôže očakávať z vonku, od cudzozemska, len svornou námahou, opierajúc sa vzájomne na silu jedon druhého a dôverujúc v bratské city jedon druhého môže byť blaženým. Božská Prozretelnosť vytkla nám obyvateľom Uhorska spoločný cieľ, a tento dosiahneme len pri jestvovaní jednotného uhorského národa.

Túto svätú pravdu nás učí tisícročná minulosť vlasti našej, s týmto presvedčením prestúpime prah nového tisícročia.

Slovo k rodákom.

Koho Pán Boh potrestal umieni, tomu odoberie rozum. Tak to vyzerá i s ľudovou stranou. Netreba ju napádať, ona sama postará sa o to, aby ju svet v jej úplnej nahote videl, aby jej pokrytstvo a faľš poznal.

Pred pár týždňami na tomto mieste obznamenovali sme vás s onou ošemetnosťou, ktorou pohlavári strany, vraj ľudovej verejné výpovede vysokopostavených mužov, medzi inými aj slová výtečného v každom ohľade muža, slová knieža-prímaša ostrihonského neočate a drzo k svojim sobeckým cieľom prekrúcali, zpotvorili a týmže falošný význam dať probovali. So slávovolaním roztrubovali, že vraj arcibiskup ostrihonský, hlava katolickej cirkve uhorskej «bojovať sľúbil s nimi všade.» Drzosti tejto rúško sme my pravda zápät zatým strbli s tvár farisejských, a to tak dôkladne a neprekrutiteľne, že chýrny náš kollega «Kresfan» ani len odhrýzal sa neopovážil. K svojmu prospechu, ináč by ho bol pôvodca kresfanského-ľudovskej brošúry «Emlék irat» (Memorandum) čo najlepšie blamiroval, trebárs sa mu tiež hodne dostalo následkom kotrmelcov o «slovách biskupov» písaných, predsa o mnoho väčšiu ranu vytrpel «Alkotmány» a pravdomlúvnosť, spravodlivosť a pravdivosť ľudovej strany.

Memorandum toto bolo pred pár dňami vytlačené v tlačiarňi Svätého Gerharda, tam kde i «Kresfan» svetlo Božie vídava, lebo ono svieti na spravodlivých i nespravodlivých. Pôvodcom tohoto povšimnutia hodného spisu má byť hlavnometský advokát dr Karol Haydin, bývalý kandidát ľudovej strany v Kőbölküte v ostrihonskej stolici. Pán doktor — medzi závierkou rečeno: nevolaný advokát ľudu slovensko-uhorského — pri voľbe prepadol a tu pochytil ho vztek. Napísal «dotklivým to perom», ktorým si ešte da-kedy možno azda aj chýr vyzískaf bude asnád' vstave, brošúru, v ktorej napáda knieža-prímaša a drzo mu na oči vyhadzuje, že napriek predoslému sľubu odoprel podporovať ľudového kandidáta v Kőbölküte. Mimochodom podotkýna ešte aj to, že kruhy katolicke pohorsily sa nad tým

stanoviskom a držaním, aké arcibiskup ostrihomský v oči ľudovej strane zaujíma. Aby ste rodáci moji spôsob nápadov týchto lepšie znázornili si mohli, aspoň nasledovnú výpoveď vám doslovne podáme: «Pastier, ktorý so založenými rukami hľadá na pustošenie vlkov napádajúcich stádo jemu sverené, ten nenie pastierom v očiach Pána ale je zradcom stáda svojho, koho divé šelmi v zúrivom svojom vzteku neskôr aj samého roztrhajú. Držanie takéto nenie hodným hlavy uhorských katolíkov.»

Nuž rodáci moji, súdte už teraz sami. Ten istý veľko-kňaz je raz spojencom ľudárov na život i na smrť, a hneď na to zas, následkom jeho držania sa v oči ľudárom, zradcom svereného mu stáda. Takto len špinaví agitátori písať môžu. A ľud náš má a mal by byť takýmto na milosť a nemilosť vydaný? Nie, a sto ráz nie! Kto nič za posvätné, nič za nedotknuteľné neuznáva; kto všetko upiera, upodozrieva, ohovára a pomlúva: ten nezaslúži viery. Nad takýmto cynismom zhrozil sa musí každý a s opovržením odvrátiť od ľudí takejto jakovosti.

Len napred páni «ľudári» otvárajte vy sami oči ľudu vami zavedenému takýmto skutkami, a my odpustíme vám doposavadne vaše viny. My zabudneme predošlé, náš ľud i vlasť našu kompromitujúce účinky vaše, a výstup váš zkazonosný považovať budeme za búrku, ktorá síce mnoho škody narobila, ale pri jednom, bárs aj nechtiac, aj ku prečisteniu povetria prispela.

Vám ale rodáci moji zo srdca privolávam: «Šťastlivý nový rok! Na zdar!» *Pravdomil.*

POLITICKÉ ZPRÁVY.

Nové kanóny. Spoločné ministerstvo vojanstva zaoberá sa s otázkou reformy delostrelectva. Jaknáhle boly uvedené vo vojsku nové ďaleko nesúce pušky, vysvitlo, že terajšie kanóny viac nezodpovedajú cieľu, taktiež aj to sa zistilo, že kanónové rúry nevydržia silu bezdymného prachu. Jako počť, vystrojenie nových diel má stáť asi 30 millionov zlatých.

V Čaci vystúpil s liberálnym programom Peter Ráth, direktor košičsko-oderbergskej železnice. Ján Mileč, ktorý sa spomínal tiež čo kandidát liberálnej strany, odstúpil. Ráth po tieto dni pôjde do okresu a rozpovie program. Ľudová strana kandiduje znovu dr. Jána Černocho, ostrihomskeho kanonika. Voľba bude 5. januára a výhľad je na tuhý boj.

Nová dohánová fabrika. Ministerstvo financií zaoberá sa s otázkou založenia novej fabriky a poverilo už i direkcii dohánového monopolu, aby vyhľadala primerané miesto, kde by sa fabrika táto s nákladom asi

400 tisíc zlatovým vystaviť mala. Má to byť vidiek taký, kde ľud následkom hospodárskeho úpadku schudobnel, a kde za lacný peniaz na dostač jesto robotných síl. Dobro by bolo, keby vláda túto fabrika na Horniakoch založila, žeby ľud prišiel k novému zárobku.

Administratívny súd. Administratívny súd započne koncom januára účinkovať. V jednotlivých ministeriach teraz určujú záležitosti, ktoré budú patriť k tomuto novému súdu.

Nový rok v politike. Na Nový rok predpoludním všetky snemové strany pozdravia svojich vodcov. City liberálnej strany bude tlumočiť pred ministerským predsedom Ludvig Láng. Ľudová strana pozdraví čo vodcu grófa Ferdinanda Zichyho.

Malému priemyslu veľmi škodia rabmi shotovované priemyselné články. Už viac krát bolo počť sťažnosti, že malí priemyselníci nie sú v stave závodit čo sa týče lacnoty s článkami v trestniciach shotovovanými. Najnovšie pri pojednávaní krajinského rozpočtu vo finančnom odbore bola aj táto záležitosť pripomenutá a ministri obchodu a pravosúdia vyzvaní, aby otázku túto študovali. Jako počť, vláda najbližšie bude otázku túto základne skúmať.

KRAJINSKÝ SNEM

Pred vianočnými sviatkami vydržovala snemovňa aplegátov ešte dve zasadnutia, behom ktorých odbavila pojednávanie o adrese snemu na jeho veličenstvo.

21. decembra. *Naményi* jako referent predložil zprávu finančného odboru na rok 1897. *Ignác Helpi* dokazoval najprv že krajina ľudovú stranu nepotrebuje a po prijatí návrhu svojej strany predseda pojednávanie o adrese zakľučil. Po záverečných rečach opposícií ministerský predseda *Bánffy* odporúčal návrh adresy k prijatiu, načo snem prijal návrh vlády jak vo všeobecnosti, tak i v podrobnostach.

22. decembra. V predošlom zasadnutí prijatú adresu ešte raz prečítali a po náležitom vystrojení adresa odišla cestou ministerského predsedu k rukám jeho veličenstva. Po tomto interpelloval *Komjáthy* v záležitosti súčasnenia sa honvédstva na parížskej výstave, lebo že sa bol poverený v tejto záležitosti jeden plukovník tak vyslovil, že honvédstvo len tak môže brať účasť na výstave, jestli sa ku poradám povolá aj spoločné ministerstvo vojny, lebo že honvédstvo je doplňujúcou časťou armády. Minister honvédstva br. *Fejérváry* odpovedal, že sa ten ináč vytečný plukovník nešťastne vyslovil a že ho on, minister, poveril navrhnuť výstavu honvédstva spolu so spoločnou armádou, lebo len takto bude moč byť naše honvédstvo dôstojne zastúpené. Po replike *Komjáthyho* a *Fejérváryho* snem prijal v známost odpoveď ministrovu a s tým nastaly vianočné prázdniny pre snem, ktoré potrvajú do 10. januára.

Po vol'be.

Liberál: Dobrý deň daj Bože, švagre!

Ľudák: Keď vám je dobrý, nuž si ho zedzte!

Liberál: Lutujem vás švagre, a keby to nie, nuž by vám povedal že ste...

Ludák: No len odpusťte sused, že som dnes trochu prigröbian, veď sami po sebe viete, aký je človek, keď je nahnevany.

Liberál: Nuž a čože vám je, keď sa tak durdíte?

Ludák: Ako by sa nemal durdiť a nemal byť nahnevany, keď nám tá naša ablegátska voľba tak ška-rede vypadla.

Pfuj, posmech! hanba!! Toľký huf sveta, toľko voličov a potom ešte prepadnúť. Nuž či je to už potom nie hriech do neba volajúci? Nuž to je potom pravda?! — Veď len tých vozov čo to bolo, ani k počítaniu a každý jedon bol nami preplnený.

Liberál: Nuž a na čejže príležitosti ste šiel švagre?

Ludák: Na Štefana Šaligovie.

Liberál: A kofki že ste sa tam viezli?

Ludák: Viezol som sa ja, moja žena, nevesta a chlapčisko; potom on Štefan, jeho žena a svokra.

Liberál: Tedy bolo vás sedmoro?

Ludák: Zdá sa mi že toľko.

Liberál: A naše vozy hrnúť sa ste nevideli!

Ludák: Ba veru som videl. Vozov tiež len bolo hodne, ale ľudu v nich ani polovica.

Liberál: Pravdu hovoríte švagre, že nás nebolo toľko natiskané ako vás, lenže sme boli voličia do jedného. Pravda, keby sme naše famlie boli pobrali na voľbu, tiež by nás bol huf býval.

Ba načo by to ja ženy a deti na voľbu len bral veď vy to dobre viete, že tie hlasu nemajú. Majú sice, lenže je ten nenie platný ani pri voľbe obecného pastiera, tým menej pri voľbe ablegáta.

Ludák: Z čiastky máte pravdu, lebo to vám tam cez celý deň taký škrek, taký lom robilo, že sme všetci mali ohluchnúť. A keby len bolo na tomto obstálo, ale človek musel ani žandár strichnúť na svoju vlastnú ženu, aby daku hlúposť nevykonala, a žeby človek aj s ňou neprišiel do dutiny. Už vám veru musím pravdu vyznať, že som z ruky mojej ženy skalu ani moja hlava päť ráz musel vydriapať, čo chcela na vašu stranu prehodiť.

Liberál: Vidíte, to ste mohli popredku vedieť, keď ženy ta poberieť, že vám tie tam šarapaty narobia.

Ba prečo ste to len doma nenechali pod kúdeľou?!

Ludák: Veď by ja bol tak urobil, ale keď im pán farár prikázal, aby sa čím väčším počtom a hufom dostavily, a keby som bol tak neurobil, veď by mi bola moja oči vyskrabala, ba aj rozsobašit by sa bola bývala vstave.

Liberál: Však by som ja ju rozsobašil, ale s lie-skovicou aj s jej kňazom, ktorý ju tak učí. A keby tie vaše ženy boly pri voľbe — ako sa to inde stalo — väčšej šarapaty narobily, tak že by prítomné vojsko bolo bývalo nútené zbraň upotrebiť, kto že by bol býval tomu príčina? Pravda nik inší, ako vláda, lebo tá vám kázala ženy a deti brať na voľbu. Kňazia by si boli len ruky umyli a povedali „mea culpa.“

Pýtam sa vás švagre, povedzteže vy mne, čo bol za rozdiel medzi našou a vašou stranou?

Ludák: Nuž nás bolo o dobrú polovicu viacej.

Liberál: Pravda, ale už aj s vašimi familiami. A inšie vám nič nenapadlo?

Ludák: Nuž na vašej strane boli všetci páni a židia.

Liberál: No predsa ste dali dobrý pozor, len to mi ešte povedzte, tak na svedomie, na ktorej stránke bolo viacej rozumu?

Ludák: Veru čo je pravda, to je pravda, kde sú páni tam je len rozum, a kde sú židia, i tam je rozum.

Liberál: No vidíte, kňazia sa pridžžali vašej stránky, nerozumnej, nie ako by oni sami nemali rozum, ale aby rozum prevýšili nerozumom, to jest aby tmou udusili vidno a to je len nie v poriadku.

Ja som trochu chápal čo je vo veci, a preto som sa pridžžal rozumu, lebo kde je vo väčšine rozum, tam je tiež vo väčšine pravda a slobodomyselnosť. Šiel som za vidnom a nie za tmou, a preto som aj hlasoval na liberálnu stranu.

Ludák: Ale povedzte že vy mne už raz susedko môj, čo to znamená to slovo liberál?

Liberál: To slovo znamená toľko, ako človek slobodomyselný, ktorý drží krok s napredovaním času, ktorý výtobytky vedy použije, ktorý nenie proti potrebným a užitočným reformám, kto sa dá vzdelat, dá sa od múdrejšieho poučiť, ale sa nebojí aj pravdu druhému do očí povedať, slovom, čo myslí to má aj na jazyku.

Na príklad: Umrela by vám žena — od čoho vás Pán Boh zachovaj — a po pohrebe by ste šli na faru za pohrab platíť. Farár by ale od vás takú plácu pýtal ktorú mu kanonikovizitácia ani cirkevnou, ani svetskou vrchnosťou neustálila, a vy by ste ju bez všetkého odporu zaplatil, tak ste ľudák, tak ste, neprirovnávajúc, hoviadko, súce len bremeno nosiť. Keď ale vidíte, že od vás pýta summu neriadnu, a pýtate ho, aby vám túto požiadavku čierno na bielom ukázal, tak ste človek slobodomyselný.

Ludák: Nuž veď by mne ten dvere otvoril.

Liberál: Nech by otvoril, šiel by aj s peniazmi domov.

Ludák: Pravdu máte a len teraz mi prišlo ľúto, že som na váš pozdrav tak mrzko odvrkol. Ale predsa susedko môj, povedzte že vy mne, prečo vy evanjelici nepozdravujete s „Pochválen?“

Liberál: Aj o tom vás poučím, len poshovejte, kým si ja to trochu rozmyslím a kým mne to všetko na rozum zide, lebo by vám švagre nechcel napliesť kadejaké báchaniny.

Ludák: O vďačne poshoviem, ba za ten čas si idem do tejto mojej pukačky napchať.

Liberál: V druhej polivici šestnásteho stotletia vo Francúzsku sa protestanti rozmohli a viacej neboli prenasledovaní. Koligny ich vodca a chýrečný admirál Francúzska bol najdóvernejším priateľom kráľa Karola IV-ho. Na toto priateľstvo krivým okom pozerali kňazia, tak-tiež kráľova matka Katarina, ktorá sa s nimi usniesla, že nielen admirála Kolygnyho, ale spolu všetkých protestantov Francúzska vyhubí, a len hľadala príležitosť, aby tento plán mohla uskutočniť.

Kňažna Margareta Valoá zasľúbila sa s kniežaťom Henrikom Burbon, ktorých sňatok bol do Paríža na deň 24. augusta roku 1572 určený. Na túto slávnosť a ku poklone mladoženíchov sa do hlavného mesta už deň predtým na tisíce protestantov ustanovilo. Kráľ Karol IV. na tento čas bol ťažko nemocný, jeho matka Katarína tedy použila čas, vydala rozkaz, aby na večerné zvonenie boly brány Paríža zavreté a jedenkaždý protestant bez všetkého milosrdenstva zavraždený. Vrahovia aby ale v nočnej tme nevedomky jedon druhého nekantrili usniesli sa, že sa budú s pozdravom „Pochválen...“ napomínať.

V túto noc nie menej len 30 tisíc protestantov bolo v meste Paríži zavraždené, a na vidieku do 90 tisíc. Toto je tá pamätná Bartolomejská noc, alebo Parížska krvavá svatba.

Od tohoto času žiadneho protestanta nepočuť pozdraviť sa s „Pochválen“, nie preto, ako by neveril v Ježiša Krista, Spasiteľa nášho, ale že sa pri tomto pozdrave musí pohoršiť, keď mu na um príjde táto svetočýrna neľudskosť.

Toto by chceli docieľiť aj teraz vodcovia ľudovej strany, ktorým je svetlo a slobodnomyselnosť ve itým nepriateľom.

Ludák: Ach, už všetko rozumiem. Zlý je svet a čo raz horší a nemravnejší.

Liberál: Áno švagre, je zlý a nemravný, ale ako by aj nie, keď nemravnosť učí svet na mravnosť, cap je zahradníkom, kapustu hajčujú zajace a baraninu vlei. Tento poriadok sa páči ľudákovi, lebo myslia, že to nemôže inakšie ani byť. Nášmu ľudu ešte nenie na tom dosť, že je pobožný a pracovitý, k tomu ešte treba, aby bol rozumný, umný a seba povedomý. Len keď bude týmito vlastnosťami vystrojený, bude dokonalý, na obraz Boží stvorený tvor, ktorý sa človekom menuje. Zapamätajte si tieto slová: Modlitba, práca, umenia, len tie ľud z poroby vymenia.

Ludák: Nech žije slobodnomyselnosť! Nech žije liberálna strana.

DOPISY.

Ružomberok, na deň Lucie 1896.

Otený Pán Redaktor!

Nie som vstave dosť dobre opísať ten nesmierny strach, ktorý naši ľudáci minulej noci prežili, a ten ohromný pach a smrad, ktorý dnešného dňa v našom kostole panoval.

Dobre vám je známo, že 13. decembra je svätej Lucie. Naši ľudáci sa trasú od mena tohoto, lebo ju nie za svätú, ale za najväčšiu strygu uznávajú. Keď sa blíži deň tento, naši ľudáci už predchodiaco večera sa poriadne napechávajú cesnaku, aby len čím lepšie smrdeli, lebo sa nazdávajú, že ich Lucia alebo iné bosorky pre tento veľký smrad nepoberú. Ba aj kravský pastier re-

vúe po meste, bosorky odháňa, čo našim ľuďom trošku obľahčenia spôsobuje. No nesmiem zatajiť, že aj medzi týmito sa najdu hrdinovia, ktorí sa opovážia od Lucie do Božieho narodenia stolček robiť, bo vraj v kostole na tomto sediac všetky bosorky poznať možno. Alebo každodenne odkladajú po jednej trieske, aby si mohli na utiereň ohníčka naklásať, a týmto bosorku privábiť.

Dvadsiate stoloetie nám je pred dvermi, a náš ľud ešte o strygách, o bosorkách, o mátochách, o vešticách, o porobeninách a o všeliakých báchaninách tára, ba v nich aj silne verí. A ktože je tomuto bludu príčinou? Liberálov strašiť vyhodnením z kostola, to sa vie, ale cesnakožrúťov čo bludárov napomenúť, o tom sa čuší, lebo to pasuje do krámu.

Čítal som Kresťana — lebo ako dobrý kresťan chcem vedieť mienku oboch — v ktorom akýsi Grilby, a či po slovensky Žralby ohromne narieka, že pán dr Anton Kurimsky postavil jednu vzdelanú školskú stolicu. K tomuto mu gratulujem. Žralby by bol radšej videl sedieť na školskej stolici Šišoša, Potkana, Labaja, Juzeka atď., lebo títo by učiteľom azdaj lepšou radou slúžili v telesnej výchove dieťok.

Žralby ďalej horekuje, že pán farár nechodí na ľudové zábavy. Nemôže, lebo sa bol tam veľmi nafakal toho kriku, keď volakto zkrícal: „Když by nebyl pak tú facku dostal.“ A od tých čias ho boli veľmi srdce.

Počul som, že na deň Lucie strygóni a bosorky neschádzajú sa viac na Halečkovej, ale okolo všečsvätského kostola, bo že je tam kdesi ten najväčší strygón. Ba aj to som počul, že strygóni viacej nejazdia na starých škrabných pre víno do Tokaja, ale na ohnivých metlách do tmavej pivnice.

Keby nie tie bosorky ani by sa človek nič nedozvedel.

Do videnia!

Puračka

Dolná Orava, na Vianoce 1896.

Veľactený Pán Redaktor!

Ačkolvek som nechcel, — ale nútený som bol tohotočné Vianoce v Zázrivej stráviť. Nie to chcem opísať, že prečo som pamiatku narodenia Spasiteľa v kruhu svojej rodiny neslávil, keď sa aj z ďalekého sveta každý ponáhľa ku kozubu svojich milých na tieto dni, — ale to chcem sdeliť, čo som v tento deň v Zázrivej zkusil!

V deň Božieho Narodenia, bol som v zázrivskom kostole, ktorý bol preplnený ľuďmi. Kázeň na túto slávnosť mal tamejší kaplán — bola krátka, času primeraná síce ale nič nie slávna, lebo po krátkej tejto kázni nasledovala iná, dlhá o založení konsumu.

Viac som starý, než mladý, — nechválím sa, — ale rád chodievam do kostola, — žeby ale v deň Božieho Narodenia, — v tento výročný veľký sviatok, v tento tak slávny deň aj o inom jako o narodení Božského Spasiteľa, o vykladani evanjeliuma atď opravdový katolícky kňaz kazať mohol? v mojom živote som ešte nepočul, a myslím, že nielen ja, ale ani nikto nepočul, žeby v tento deň s kanceli v chráme Božom kňaz konsum zakladal! To len v Zázrivej sa stalo tohoto roku, kde kaplán medzi iným vyzýval občanov, aby, keď nemôžu po 5 aspoň po 3—2 zl. k založení konsumu do nového roku naskladali.

Nuž či nemal kaplán v druhý lebo tretí sviatok vianočný dosť času k tomu, keď už to na kanceli, — kam to vôbec nepatrí, — vyniesť chceť?

Vrechnosť a vláda zákonom zakázala kupčiť v ne-

deľu, a kaplán zázrivský do odboru kupectva patriace veci v deň Božieho Narodzenia s kancľa blása! Nuž je to kňaz, opravdový pastier Iudu a jeho dňší?

Je pravda, že sa dobrý kňaz aj o telesné dobré svojich veriacich stará — ale zatracenia hodné jednanie je to, deň tak veľkého sviatku, takúto výročitú slávnosť podriaďiť zakladaniu konsumu! Veď ten kňaz má vždy príležitosť aj krem kostola so svojimi veriacimi sa potýkať; — prečo zneučtuje to posvätné miesto a tak slávny sviatok kupeckými kázňami? Kaplán mohol vidieť, že zázrivskí kupci izraeliti v ten deň mali sklepy zavreté, — teda tí inoverci viac uctili sviatok katolícky.

Keď som, idúc z kostola, svoje pohoršenie nad rečami kaplána vyslovil, povedali mi niektorí občania, že už viac ako štyri týždne kaplán o inom nekáže, iba o konsume; — že už ani príchod Spasiteľa tak nečakali jako ten konsum, — ba, že sa už ani striasť nemôžu, tak ich núti do toho konsumu vstúpiť.

Veliká to starostlivosť, — môžem povedať ja.

Veličan.

Z kysuckej doliny.

Veľactený Pán Redaktor!

Sdeľujem vám kúsok z údolia kysuckého. Starodávna pieseň zvučí mi v mojom uchu „Kysuca, Kysuca, ty bystrá vodička, keď sa ťa napijem, bolí ma hlavička.“ Hlava ma bolí, žalosť preniká srdce moje nad terajšími pomerami. Jako sa hovorí: u nás je vreh kameňu a koniec chlebu, a predsa v tejto mizernej pôde jedna bylina sa dobre darí a táto sa volá: hlúposť, spojená s náboženským fanatismom. Kde je sprostota tam je aj chudoba; tieto sú nerozlučiteľné, ako chrbtom zrastené dvojčence. Pestovatelia týchto sú novomódni priatelia Iudu kňazia — chrečni to pastieri, ktorí vlnu im sverených ovečiek len pre seba opatrujú. Pre týchto panáčkov je kraj tento opravdový „Kánaán“, t. j. zaslúbená zem, nielen medom, ale aj vínom tekúca.

Cieľom odstránenia u nás panujúcej biedy a všeobecnej zkazenosti vydržiavajú schôdzky, spojené s hlučnými kratochvílkami ináč hostinkami. Prirodzená vec, že u nás každý pán farár viac vína spotrebuje, nežli dobrý dedinský krémár ročíte vymerá, asi 20—40 hektolitrov. Lud chudobnie, oni ale k potešeniu veriacich tučnejú. Ponevác sú toho náhľadu, že Pán Boh im k vóli svet stvoril, nasledovne myslia, že sú oprávnení s ním jako s nejakou hračkou sa hrať. Nemožno sa čudovať, že roztopašnosti vykonávajú ani nezralí chlapeci, cestou im podobných novín špinu hádžu na každého, kto im do krámu nepasuje a do ich siete nejde. Takýto chvályhodný kúsok si dovoľil istý „Všadebol“ v 12-tom čísle Putníka sv. Vojtešského.

Vrchnostenskú osobu pána Jána Szeghy a pána Schallera chce na posmech obrátiť. Chlapec „Všadebol“ si asnaď myslí, že je neviditeľný?! Ó veru nie! Jeho krásne skutky poznáme, a keď aj len povrchno opíšem jeho a súdruhov jeho tajné a verejné hriechy, nuž som istý, že nad blahonosným účinkovaním Iudu dupkom vám budú stáť vlasy. Vtedy sa lud istotne prebudí, ale k vašej ztrate! Kto je v peci, nuž myslí že sú všetci!

V spomenutom časopise je napadnutá osoba osvieteného pána baróna Poppera. To je dobrodinec Iudu, ktorý jako opravdový človek bez ohľadu náboženstva, skoro každého v núdzi postaveného, jaknáhle sa k nemu uteka, podporí a tak svojou štedrou rukou mnohým slzy biedy sotiera, a okrem toho na rozličné dobročinné ciele ročíte tisíce vynakladá (hasičské spolky, pohorelci atď.) Vy ale „Všadebol“ čím sa viete preukázať?! A najmä

vy páni kňazia jeho patronátu boli ste účastnými dobrodenia jeho, všetko ste obsiahli, čo ste ziadali. Za preukázanú dobrotu jeho sa mu tým odmeňujete, že podľa špinavé veci neprestávate sypať na zaobchádzanie, pôvod a vierovyznanie jeho rodičov a na jeho osobnosť. Vieto príčinu vašej zlosti, pomsty; on rozdáva, vy ale len brať ste zvyklí; teraz keď vás odstabil, nuž zúrite.

Ďalej stojí tam: *Myslí si, že on kňazom bude rozkazať ako patrón. Počkaj trochu židáčku mój!* atď. Nuž kde a kedy vám rozkazať? Pri tejto otázke vykuká kypyto koňské, bárs sa ho usilujete zakryť. Vašou prvou cnosťou má byť: poníženosť, nie ale dychtenie po bašovaní; lebo Kristus Pán učedníkov nie za panovateľov, ale za sluhov Iudu ustanovil, rieknuce: „Syn Boží prišiel, nie aby sa dal obsluhovať, ale aby slúžil.“ Vaše heslo je ale panovanie nad každým, bárs aj na zručaninách Iudu!

Na Kysucách sa utvoril spolok antisemitický. Židov všade opovrhnuť, s nimi sa nerozprávať, ich zo spoločnosti vytvorí atď. Čo vás vedie k tomuto spoločenskému rúcaniu? Nič iné než vaša veľká sobeckosť. Asnaď preto, že sa nachádzajú medzi židákmi kde-tu neludia, ktorí zaslúžia opovrhnutia, či sa ale preto má nad celým národom palica zlomiť? Pozrime sa medzi nás katolíkov, a strach nás pojme. Tedy vy preto špincete: že sú židia v mravnom ohľade nad nami katolíckmi, prevyšujú nás v miernosti, dobročinnosti, rozvažitosti, najme ale vzdlanosti a podporovaniu jeden druhého. Oni sú tí, ktorí s pokrokom sveta idú, a dľa toho sa riada, oni v priemysle a kupectve sú smerodajní a pozdvhnutie jeho je ich zásluhou. Pravda, že kto sa môže takýmto vlastnosťami chváliť toho je budúcnosť. Nech vám toto slúži za vzorku, usilujte sa toto vštepovať do srdce Iudu, len tak zostane lud časom mravným a dobre sa majúceim. Toto je jediný spôsob lud z nevedomosti k osvete vyzdvihnúť, nie ale smiešnym antisemitismom.

Jak ste rozvažiti súdte: Čo zaslúži taký kňaz, ktorý lud z pokoja vytrhne proti iným vierovyznaniam, proti štátu búri, bláznivými spismi starých i útlu mládež otrávi?

Diogenes.

Zazriva, dňa 27. dec. 1896.

Mnohovážny Pán Redaktor!

V dobrom zdraví, buď Bohu chvála, prežili sme radostne sviatky Vianoc. Čas sme mali síce smutný, pochmúrny, z čoho starí Iudia predpovedajú, že bude nasledovať nejaká nezdravota, — a Veľká noc, že bude biela; t. j. že bude sňahu dosť.

Bár by sme mali teraz zimu treskúcu a sňahu nadosť, lebo tak by náš lud mohol niečo groša vyrobiť vyvázaním dreva. Keď by aspoň dva mesiace podržala zima, naša obec by bola o pár tisíc zlatých bohatšia; — ale jestli to takto potrvá, — i tak po biednej úrode nastúpi bieda, keď nebude kde čo vyrobiť. Zo statku sa nedá odpredať nič, lebo niet odbytu, a tak Bože nám len pomáhaj.

V zdravotnom ohľade stojíme dobre, — lebo v našej dosť veľkej do 3000 duší počítujúcej obci, ani osemdesiatoro ludí nezomrelo, narodilo sa ale ešte raz toľko.

Ale veď Pán Boh pomôže, len nezúfajme.

Prežili sme teda vianočné sviatky; lud náš v hojnomy počte bral účasť na službách Božích. Horlivosť táto nevyhasla ešte v srdciach nášho Iudu, lebo v pobožnostiach vianočných ešte vždy kráča v stopajoch nábožných a bohobožných predkov.

Radostné to byly sviatky aj v chalupke chudobných, lebo v tento čas zabudne človek na trápenie a srdce jeho naplní volajaká rozkoš nadprirodzená. Nie je to len pre dietky radosť, ktoré sa tešia darčoku, čo malý Ježiško doniesol: vianočnému stromku, — ale radosť cíti i dospelý, vidiac usmiate tváričky nevinných dietok.

Po týchto sviatkoch blížia sa nám obecne voľby a jeden druhého sa pýtame: kto že bude rychtárom? kto podrychtárom, kassírom atď. Nuž len si vyvoľme; — jako by ale bolo pekné, keďby sme sa všetci na jedných kandidátoch usniesli? Býva to ale vždy, bývalo a bude, že takéto voľby zriedka sa jednohlasne prevedú.

Fašiangy máme dosť dlhé, — nejedna dievečka očakáva či a kedy sa dostane pod čepiec. No i to je prirodzené, jako aj to, že mnohé dožijú aj budúce fašiangy. S úctou

Fr. Zeus Ludomil.

Trenčín, 27. decembra.

Ctený Pane Redaktor!

Vianočné sviatky sme šťastlivo odbavili. Miesto sanice brodíme sa po blate, lebo slniečko hreje ani komcom marea. Naši roľníci okolo Trenčína ešte minulý týždeň role podorávali, no teraz ani na túto prácu nenie dosť sucho. Čudné je toto počasie, len aby nám nebolo na škodu. Oziminy máme veľmi krásne, len aby neskôr silné mrazy neprišli, kým sňahu nenapadne.

V ľudových školách takmer celej stolice zasvätili malí žiačkovia sviatky vianočné predstavením pastierskej hry. V Trenčíne bola táto slávnosť veľkolepá, mnoho obecnstva navštívilo školu, a kochalo sa v prednáškach školských detí. V Pruskom a v Ilave tiež zastrojily takéto sviatky. Obecnstvo bolo vďačné ochotným pánom učiteľom a učiteľkám za ich unovanie.

Trenčanský most už začínajú stavať. Drevené stĺpy sú už zabyté do vody, jak dobré počasie potrvá, tieto dni začnú aj stavbu pilierov. Naš ľud si pri tejto práci dobre zarobí a uzná, že sa tá liberálna vláda predsa len o neho stará. Vždy viac a viac rozprávajú aj o železnici, ktorá sa má stavať z Veľkých Bošanov cez Bánovec do Trenčína, a tu sa má spojiť s považskou železnicou. Pre bánovskú dolinu by bola táto železnica veľmi osožná, lebo toto je kraj úrodný a má aj priemysel dosť vyvinutý, len premávka je doteraz nepohodlná; či do Žabokriek, či do Trenčína je ďaleko na stanicu železničnú, preto vozba mnoho peňazí stojí, a tým aj priemyselné výrobky dražejú. Keď menovaná železnica vystavená bude, je úfnosť, že sa v tomto kraji priemysel ešte viac vyvinie, že nastanú nové a nové priemyselné podniky, Vyrábať by sme mali čo, len aby sa naši peňazití ľudia, ktorí by väčšie priemyselné podniky založili.

Medzi Ilavou a Košecou je už nová fabrika vystavená. V tejto budú dorábať chemické látky, ktoré z dreva dostať môžu, jako drevený ocot atď. Fabrika je tak zariadená, že z jedného kusa dreva aj trojnásobnú látku vytiahne a čo konečne ešte zostane, z drevených pozostatkov budú robiť prešované uhlie na pálenie. Veľličné kotle a všeliaké stroje sú už na mieste, fabrika jako počívam na jar začne prácu.

Vám a všetkým vašim cteným čitateľom šťastlivý nový rok praje

Trenčan.

O učiteľ'stve a organistve po dedinách.

V 33. čísle tohoto časopisu jeden z p. učiteľov zobudil utiesnených r. k. učiteľov-organistov, a buď mu vďaka za to; lebo pravdu predniesol a čas je, aby už

raz tiež bol aj tento stav zlepšený. Koľko tisíc dedinských učiteľov a organistov je, ktorí za tieto dva úrady ani len toľkú, ani tak riadne vyplácanú službu nemajú, jako čisto učiteľ pri jednej štátnej škole. Lebo čo aj kedysi za rajských časov bývalo, dnes sa už tie dôchodočky na mnohých miestach bez náhrady aj krátia, aj tratia, ku pr. koleda, očenašky, veľké omše, kvešty zemiakov, kapusty, ľanu, viliových koláčov a sušeného ovocia. Zo slavných pohrebov schodí dôchodok na malé, bo kde-tu pre epidemické choroby cintoriny blížšie postavili.

Tratia sa ďalej aj cir. spoločné pasienky, hory a kde je obyčaj drevo na okur z obce dávať in natura — vždy celý rok lajstre v kapse nos — vybehuje od detí a znač; kto aj dá surové, smúť školu aj s takým, apellovať sa proti tomu nedá. Na obilný zôšyp musí r. k. učiteľ a organista slúžiť rok napred, kysne, štrichy, vrecia látať, a keď treba dlh platíť, ešte groša niet; treba kupcov hľadať, až ho odpoly darmo odpelať alebo zas len sveriť musí. Do dôchodku mu rátať pozície, čo po ztiahnutí výdavku ani osohu niet, jako pečenie hostií, partikulí a pečenie oblátok pre celú obec, to mučenie zaujme celý december, čo by nejeden bárs komu vďačne prepustil. Konečne r. k. učiteľ a organista napriek tomu, že dve služby konal, jako učiteľ po polovicu spoločnej pláce, chvála buď terajšej vláde! predsa už len dostane jakú-takú tú pensiu, druhá však ale polovica pláce poníma sa jako cirkevná za organisovanie. A veru v málo dieceziách je tak základina pensiová pre organistov sriadená, žeby na staré dni ubiedený učiteľ alebo vdova nemusela veľkú psotu trieť alebo patrizovať, keď sa mnohokrát taká ani len chatrnej pomoci dovoliť nemôže! A kde sa sl. duchovenstvo o teba nepostaralo, dokladá ti snáď obec chybujúcu polovicu pensie, v ktorej si sa za 20—40 rokov trepezlivo trudil? Jako môže r. k. či už organista, či učiteľ s telom, s dušou žiť svojmu povolaniu, keď si musí každodenný chlieb odberaním almužny vyhľadávať a čas drahý inkassovaním na ujmu školy nivovať? Prosme a snáď bude nám polepšeno! Tedy sluší sa, aby bola v každom okrese, pláce učiteľské a organistské sriaďujúca kommissia z obce do obce vyslaná, kde by sa protokollárne na hotový groš existencia týchto v prítomnosti obecných výborníkov ustálila. Rozumiem ale nie na ujmu týchže, — a prv sa to nedocieli — nakoľko ľud obecný nepozná výdavky vzdelaných učiteľov a organistov a sám od seba to tiež nenahliadne; kým od patričných vrchností rozkaz nepríde: „že takéto kvas v plateniach viacej trpeť sa nemôže!“ Z tadiaľto pochodí ale aj tá okolnosť, že šikovní učítelia často sa prevlácajú, ba aj celkom zanechávajú z dvojho ohľadu mrzuté stanice a chytajú sa jedného takeého stavu, ktorý im v hotovosti lepší plat, spokojnejší a bezstarostnejší život a konečne na starosť aj väčšiu pensiu zabezpečuje!

Jeden dedinský učiteľ a organista.

BESEDNICA.

Sylvestrová noc na Tepličke.

Niet v celom Uhorsku — vyjmúc vrchovatého Sedmohradska — toľko v rumoch ležiacich zámkov a z poddanského veku po dnešný deň v celosti zachovalých kaštieľov (castellum) — asíce v pravom slova smysle vzatých kaštieľov — jako na Hornom Uhorsku, to jest: v niekoľkých stolicach horného vidieku, jako v Trenčianskej, Turčianskej, Liptovskej, Oravskej, Nitrianskej, Zvolenskej a Prešporskej.

Pred čertovským vynálezom mnícha Bertolda Schwarza, veľkopsanské bydliská v dobe nebezpečia ale imponujúce, aj kráľovskej moci sa protiviacie útočistia, poskytovaly stredoveké zámky a skalnaté hniezda, alebo na najvyšších bodoch vrchov, stojacich na rovinách stavané zámočké kaštiele obohnané prastarými lesy, poskytovaly prastarým majiteľom hornovidietskych priestorov poprepletaných rýchle tečúcimi potokami a riekami, tej mocej malej dynastii a panským rodinám, ktoré od prvého zaujatia boli zväčša tyranmi tejto zeme, jako na príklad Pongrácovci de Ovár a Szentmiklós, ktorí, keď stáli na vrcholi svojej moci ku titulu liptovskí grófi pripojili si aj titul turčianskych kráľov, na veľkú zlosť kráľa Vladislava, ktorý i preto bol roztrpčený na nich, že sa oni, od tých čias čo ich pradedo Ján, manžel sestry Anny Szilágyi, vlastnej matky kráľa Matiaša, povestný frater adoptivus Joannis Hunyady, vstúpil do rodiny s kráľovským domom, dľa zvyku nemeckých volených panovníkov a panujúcich malých dynastií na svojich rytierskych šisákoch opovážili nosiť na obe plecia spadajúce, čepecom mníšiek sa podobajúce a šisákovú roštu s oboch strán okrajujúce dlhé plášte, jaké riadne bolo vidieť len na šisákoch panovníkov. Pri tom všetkom Mikuláš Pongrác, kráľ hlavný dvormajster bol milovníkom Vladislavovým, ktorý konečne nič nenamietol proti tomuto panovníckemu plášťu šisáka Pongrácovcov, alebo jako zay-uhroveckí Zay-ovci, budatunski Szunyogh-ovci, pezinskí grófi atď. Roviny Dolnej zeme a z väčšej čiastky údoha južných stolíc, ľahko obsadiť sa dajúce neboly vhodné ku stavbe vzdorujúcich zámkov a tam najviac len mestá a zámočké miesta, alebo v blízkosti väčších riek ležiace, dľa stredovekých vojenských pochopov ku ochrane vhodné kaštiele a monostory boli obohnané baštovými múrami, vodnými priekopami a vyzdvihnúť sa dajúce mostami. Len po riedku kde-tu, ako strážne oko na doktorom vypínajúcom sa vrchu stál zámok, pyšne hľadiac do nekonečnosti sa rozprestierajúcich pustatin Dolnej zeme, ako na príklad hustiansky zámok, táto vpred potisknutá pevnosť Máramarósu.

Avšak od doby vynájdenia pušného prachu základne sa zmenila a značne redukovala Horné Uhorsko opanujúca a na juh ležiace stolice v šachu držiaca vladárska posicia tyranov. Čierny pluk kráľa Matiaša ničil a jedno za druhým na rummy obracal najvzdorujúcejšie najchýrnejšie orliče hniezda horného vidieku a na večnosť zmizla aj chýrna *železná reťaz* Pongrácovcov, ktorá cez storočia Váh medzi Žilinou a Varínom zatvárala a dľa ľubovôle pán zámku premávku na vode zastavil, alebo znova otvoril, jestli na plách naložených tovarom po Váhu veslujúci slovenskí a sliezski priekupníci alebo iní cudzinci dľa hodnoty nákladu určované mýto — lepšie rečeno šarc — do starohradskeho kaštieľa doručili. Ne-

prístupné zámky jedon za druhým sa podávaly, neverní vazalovia sa utáhovali pred dlhocievovými „mosadznými hady“ kráľa, vtiabli do dolín a tam si stavali skvelé kaštiele a paloty, v ktorých mali i pohodlnejšie byty, ako v niekdajších orličích hniezdach, kam riadne len do brala tesanými strmými a hadiacimi sa cestami možno bolo vyjsť, a od toho času nielen dobré priateľstvo udržovali s kráľom, ale pomaly jeho najlojálnejšími poddanými, ba poníženými nádvorníkmi sa stali. Vtedy stavali Nedeckovci aj nedecký kaštieľ, z ktorého ich však onedlho starohradske panstvo, Pongrácovská rodina zbranou rukou vypúdila, vtedy povstaly feudálne panské byty v Krasňanoch, Ghelanoch, Tepličke a Budatíne, pri stavbe ktorých ochranné stanoviská, vzhľadom na nový spôsob dobývania zámkov delami múry rúcajúcimi, v omnoho menšej miere došli platnosti, než predtým.

Nedecký kaštieľ pozdejšie opäť dostal sa do rúk Nedeckých a potomci tých Pongrácovcov, ktorí kaštieľ zaujali a z ich tepličianskym zámkom jednou podzemnou cestou spojili, opäť sa navrátili do svojho prastareho hniezda na Starý hrad. Vnuk Daniela Pongráca menom Gašpar kráľom Matiašom II. pozdvihnutý do stavu barónskeho, znamenitý vojenský vodca a jeden najvernejší človek kráľa Leopolda, ktorý roku 1702 chýrny Forgáčovský husársky pluk sostavil, znova dostal Nedecu a vonkoncom opustil požiarom zničený a od tých čias v rumoch ležiaci Starý hrad. Pyšní potomci „kráľov Turca“ nedali mnoho na novomódne barónstvo, ktoré obdržali od novej dynastie, tak že právo na sedemratolestnú korunu a skvelý titul behom jedného pokolenia prišlo skoro úplne do zabudnutia a len roku 1690 prišiel im opäť do rozumu od tých čias aj zaratený barónsky diplom, ktorý potom kráľ na prosbu lojálneho Franca Pongráca pre jeho synov Jána, Franca a Gašpara znova potvrdil. Zpomiedi týchto troch bratov okolo roku 1690 Gašpar residoval v nedeckom kaštieli. Keď nedecký kaštieľ obýval gróf Štefan Pongrác (od r. 1862—1886), často som bol v ňom, ba i dlhšie som sa zdržoval v tomto kaštieli. V časoch grófa Štefana v jednej chyži štvorhrannej veže kaštieľa, do jedného kúta smetené rozličné, zväčša nezajímavé, z minulého stoletia pochádzajúce staré spisy, listy, tlačivá, sošity, folianty, zo XVII. stoletia kalendáre a modlitebné knižky ležaly sem-tam vo veľkej kope, pokryté vrstvami prachu desiatletí a obtiahnuté pavučinami pilnými pavúkmi utkanými. Viackrát som prekotal túto kopy, bár riadne sa nedokázalo byť hodné zaoberať sa s ňou a ustávať, lebo málo zajímavého bolo medzi spisami a knihami, cez okno ale, pred rokmi dávkym dedinským šarvancom kameňom vybité, slobodne mal ta prístup dážd a vetor, prispejúce ku ničeniu spisov a ku rozmnoženiu rozličnej špiny medzi nimi sa nachádzajúcej, niekedy vybehla i myš zpod kopy, alebo jedon vytučený potkan prebehol popri mne, s nenávisťou žmurkajúc na mna malými zelenými očami. Všetko toto ma nevelmi povzbudzovalo ku pokúseniu sa o základnejšie prekutanie hromady. Pri tom všetkom pri jednej príležitosti vyťahol som z hĺby jednu starú knihu zaviazanú do sviňskej kože, z ktorej avšak len polovica ostala v mojej ruke. Kniha kuriózneho titulu: *Utmutatások a Frantzia Galantéria eránt, vagyis az Női Személyeknek Udvari Szózatokkal való ügyes Tractálása* (slovensky: *Úprava o francúzskej galantnosti alebo šikovné prednášanie rečí pre dvorne ženské osoby*) vyzvala moju pozornosť. Keď jedna polovica zhnitého myšami dosekaného svázku odtrhnúť sa od druhej spadla na zem, vypadla z nej stará, složená tlačivá listina, ktorú som po nadobudnutí známostí o Francúzskej Galanterii tiež prečítal a môžem povedať, že túto som našiel o mnoho zajima-

vejšou, než tie talafatky, ktoré tam učiteľ francúzskej zdvorilosti z minulého storočia na sto a niekoľko stranách oduševnene rozpovedal. Na tlačenom hárku, jestli sa dobre pamätám, stál tento nápis červenými a čiernymi gotskými písmenami: A véres Uj Esztendő Teplécskán. A. D. 1698. (Slovensky: Krvavý Nový rok na Tepličke. A. D. 1698.)

Je všeobecne známo, že divá náruživosť stranníka pochodiaca z takzvaných kuruckých bojov nielen na bojisku, v čestnom, verejnom boji sbierala svoje obeť, ale že v tejto dobe niekedy i na pokojných shromaždeniach, konvetikuloch, hostinách neočakávane v ruke daktorého podplatenca zablisla sa šabľa alebo dýka a že pohnútkou k takýmto vraždám riadne bola tajená pomstychtivosť alebo politická vypočítavosť. Kuruc väčšmi nedávidel v kráľovskom tábore slúžiaceho svojho krajana, ako najatého vojaka a dlhý rad tých nemilosrdenstiev, ktoré zaznačili dejiny tejto doby zväčša spáchal Uhor na Uhrovi. Kuruci v ich ruky sa dostavšich drabantoch videli len jednoduchých vojenských zajatcov, ktorých netrápili, nemučili, ale svojich vlastných zradcov, vec národa opustivších bratov, na stranu kráľovskú prestúpivších pánov, keď ich dostali do svojej moci, natiahli ich na ražeň, upiekli a tak robili na zámenu s Rákóczovcami aj uhorskí poddaní oddanci Leopolda a Jozefa I.

Známa historickou skutočnosťou je zavraždenie Melichera Rakovského a Krištofa Okolicsányiho turčianskych poslancov na shromaždení v Ónode, ktorých oddanci Rákócziho preto napadli, lebo turčianska stolica v liste vyzvala ostatné stolice, aby sa k nej pripojili cieľom zamedzenia vojny, ničiacej obyvateľstvo krajiny. Beresényi vyťahnuv svoju šabľu pri ňom stojacemu Rakovskému zatal do pleca a Alexander Károlyi, ten istý, ktorý o pár rokov pozdejšie odstúpil od vojvodu a za odmenu navrátenia sa stal sa hlavným veliteľom cisárskeho vojska a dostal väčšiu časťku majetku sobraného od vojvodu a grófsky rang, druhým úderom šable ho usmrtil a Okolicsányiho, ktorý smrteľne ranený chcel ujsť, chytili a usmrtili, turčiansku stolicu vytrel z radu právomocností, jej pečať zlomili a jej zástavu rozdzriapali nad mrtvolou Okolicsányiho.

Menej je však známy ten krvavý výjav, ktorý sa odohral v novoročnú noc z 1697 na 1698 rok v zámku na Tepličke. V lete roku 1697 sa stalo, že štambulský poslanec francúzsky vo veľko-šarišskom zámku pri Prešove residujúceho Franca Rákócziho v mene svojho kráľa Ludvika XIV. vyzval k započatiu zbranej akcie proti cisárovi Leopoldovi, načo mladý knieža vyjednávaním s francúzskym kráľom aj započal a zradného kapitána Longue-a s listom do Paríža vyslal. Chýr o zamýšľanom povstaní rýchle sa rozšíril po krajine, jako plameň lietel z jedného veľmožského kaštieľa do druhého a od jednej zemanskej kúrie ku druhej. Všade hovorili len o bližiacich sa veľkých udalostach, vydržovali tajné porady a započaly sa tvoriť strany. Zámok na Tepličke bol vtedy majetkom Illésházovcov, po vymretí rodiny dostal sa do iných rúk, pozdejšie kúpili ho baróni Sina-ovci. Obrovská budova s dlhým frontom na juhovýchod, bielymi stenami a skveľými sa radami oblokov, už z ďaleka budí pozornosť cestovateľov na druhom brehu Váhu jachajúcich železníc. Leží medzi Budatínom a Nedecou na úpäti refaze malých vrchov. Hovorí, že ho niekedy spájala podzemná chodba jako s nedeckým tak i s budatínským kaštieľom, od ktorých leží asi na pol míle cesty. Dľa povesti, zajati Turci, ktorých Szunyogh, budatínsky samovláda z vojny sebou priviedol a k väzenskej práci prinucoval, priviedli toto neviditeľné spojenie medzi tromi kaštieľmi po 10-ročnej krvopotnej práci

Oni vrtali na dvore trenčianskeho zámku i teraz sa nachodiacu hlbokú studňu do strmého brala, a na tomto páru nemajúcom diele dľa kroník pracovali 30 rokov. I sám počul som mnoho o tejto podzemnej chodbe, na stopu ktorej dnes už nemožno prísť.

Budatínsky kaštieľ, ktorý pozdejšie zdedila grófska rodina Csáky, od tých čias dvakrát bol zrušený. Raz ho obnovili a cele pretvorili, druhý krát r. 1849 počas ruskej invázie zhorel do prachu a od tých čias je v rumoch. I kaštiele v Nedeci a na Tepličke prešli cez základné pretvorenia behom uplynutia 20 rokov. Nenie teda div, keď podzemné spojenie medzi kaštieľmi medzi tým cez roky stálo neobydlené, následkom týchto pustošení a novomódnych pretvorení úplne zmizlo, ponevác na jej ďalšie udržiavanie neukazovala sa potreba. Dľa legendy o nedeckom kaštieľi jedna obrovská drevená lútko v rytierskom pancieri, s kopijou v ruke strážiľa vraj dvermi sa otvárajúcu podzemnú chodbu u vchodu v nedeckom kaštieľi.

Táto pancierová drevená lútko v dobe grófa Štefana Pongrácza ešte tam stála na chodbe kaštieľa, strážiľa dvere spálne pána zámku. Pri jednej príležitosti našli v pivnici kaštieľa jednu starú tehlu, na ktorej táto podoba rytiera držiaceho kopiju bola vyrytá a vtedy hovorili, že táto tehla bola pravdepodobne na to, aby zasväteným po predbežnom zamurovaní tajnej chodby označovala miesto otvoru.

V mesiaci novembri roku 1897 turčiansky a trenčianski páni v Nedeci vydržovali schôdzku svojej strany. Veľmoži dvoch stolíc skoro bez výnimky pridržovali sa Leopolda a ani počuť nechceli o vzbure proti pokorovanému kráľovi. Na tomto shromaždení brali účasť Gašpar a Franc Pongrácz, dvaja bratia Illésházovci, budatínsky pán a generál Forgách. Aj z Oravy a Liptova prišli viacerí z pomedzi členov rodiny: Lehotezky, Justh, Nyáry, Smrecsányi, Palugyai atď., tam boli Krištof Okolicsányi a Melicher Rakovszky, ktorí za svoje politické presvedčenie o niekoľko rokov pozdejšie životom zaplatili. V radoch obecného zemanstva pri tom všetkom našli sa mnohí, ktorí boli hotoví nasledovať zástavu Rákócziho. Týchto násilne neškodnými urobiť, vyhubiť rozhodli v nedeckom, potom v budatínskom kaštieľi schôdzu vydržievavší veľmoži. Na Sylvestrový večer oznamovali veľkú hostinu, ktorá sa mala odbyvať v kaštieľi na Tepličke. Skoro každá prastará obecná zemanská familia z Trenčína, Oravy, Turca, Liptova poslala aspoň jedného člena na Tepličku, aby priniesol chýr o previesť sa majúcich rozhodnutiach. Medzi hostením v dobrej nálade rýchle plynul čas a čoskoro sa blížila polnoc a s ňou nový 1698. rok. O polnoci jedna časťka veľmožov po jednom a nepozorovane opustila popíjajúcu si spoločnosť, aby sa v zrkadlovej sieni zase síšili. Sieň bola pokrytá veľkými kobercami, naprostriedku stál jeden stôl, pri ktorom sedel pisár grófa Illésházyho, mená značiac na jednu pred ním ležiacu listinu. Veľmoži pod rozličnými záminkami jedného za druhým vyvolali z pomedzi zabávajúcich sa, zväčša už dobre popitých zemanov všetkých tých, o ktorých tušili, že sú privrženecami Rákócziho. Do siene vstupivších, ktorí o ničom netušili, prijali s neobvyklou vážnosťou a privolali ho ku stolu pisárovmu, ktorý sa ich len toľko pýtal:

— Komu vivot?

Viacerí privrženec a budúci vojaci Rákócziho i v podnapitom stave sa ešte v čas vzpomätali a z plného hrdla zvolali: *Vivat Leopoldus!* načo ho odvedli do radu veľmožov a tam ho podržali. Medzi tým, kto živil Rákócziho, na pritisknutie nohou pisárovou otvorily sa dvere nad otvorom a na nich stojaci kurucký kandidát spado

do podzemnej komory, kde ho zámoční hajdúsi v tichosti zadusili. Tam hore sa dvere opäť zavrely a na nich pribitý kus pokrovcu na oko spojil sa v jeden kus s okolo ležiacimi pokrovcami a pri magnátoch stojací páni, ktorí sa zachránili, so strachom pozerali k dverám, kto teraz vstúpi? Osem mužov padlo už do jamy, keď náhoda urobila koniec tomuto hlasovaniu na život a smrť. Zrkadlová sieň mala tak zvanú *šeptajúcu klenbu*, v podobe podkovy krivené miesta, v ktorých z jedného uhla vychádzajúce zvuky v druhom uhle sa spájaly, následkom čoho na jednom bode polohlasne vyslovené slová čiste možno porozumeť na druhom bode, bez toho, aby tieto bolo možno počuť na mieste medzi nimi sa nachodiacom. Keď zavolali do siene Ondreja Remenitzkyho syna starého Matiaša a on na prahu zastal na okamih, aby si v bok pošinutý rojtový náhrdelník napravil, z kruhu magnátov stojacich na protivej strane siene počul tieto slová: Tohto bez slova treba dnu hodiť, škoda s ním robiť komedie. Počas večere živil malé knieža (Rákócziho)! Remenitzky jedným skokom bol von zo siene; zabehnúc späť medzi hostiacich sa urobil veľký krik. S výkrikami: *Zrada, vražda!* každý utekal a usiloval sa dostať sa na dvor ku svojim koňom alebo vozu. Povstal obrovský tumult. Jedna časť hostí holými šablami behala po chodbe, chciac vniknúť do zrkadlovej siene, ktorú hneď zamkli, aby sa presvedčili o zákerníckom útoku. Avšak zámoční zbrojnoši nad ranom vyčistili kaštieľ od cudzích hostí, ktorých vytiskli ku Váhu. — Takto sa skončila zábava na Tepličke.

Počiatkom tohoto stola, keď stavali v zámku na Tepličke a kopali zem, našli päť ľudských kostí zakopanú v jednej podzemnej miestnosti. Viac zahrádzavených ostrôh a dva pečatné prstene ležaly pri nich. Z jedného z prsteňov opatrených címerami bol vyrytý lev, na druhom bol címer Remenitzkých: letiaci orol v pazúroch šablu držiaci. Je pravdepodobné že prechádzajúceho Ondreja Remenitzkyho, aby nemohol byť zradcom, na úteku usmrtili a s inými zakopali.

Juraj Marczányi

Vyzvanie k predplateniu.

Týmto číslom vstupujeme s Božou pomocou do 11-ho ročníka.

Nie sme viac neznámi pred ct. čitateľstvom, ho ved nás mohlo dobre poznať z dosavadného účinkovania nášho. Ct. čitateľstvo mohlo sa z prvoročného nášho účinkovania presvedčiť, že sme si vytkli za cieľ peknú úlohu, ktorú sa usilujeme aj všemožne dosiahnuť.

Úlohou našou je v pravom svetle poučovať čitateľstvo o všetkých udalostiach vlasti našej.

Úlohou našou je ďalej, občiansky pokoj, ktorý bol posledne makave narušený agitáciami ľudovej strany, zpäťviesť. Pracujeme na tom, aby občania žili v svornosti a láske, čo členovia jednej jedinej rodiny.

Kocháme sa nádejou, že sme sa od tohoto vytknutého cieľu v ničom neodchýlili.

Pekný tento náš cieľ zasluhuje aj všestran-

nej podpory. O túto prosíme snažne všetkých priateľov našich zásad.

Jako dosiaľ, tak aj na budúce budeme sa usilovať podávať ct. čitateľom časopis rozmanitého obsahu, ktorý sa bude *popri zdravých politických úvahách* zaoberať aj s priemyslom a kupectvom, taktiež bude poskytovať aj hospodárske pokyny. Mravnopoučné rozprávky tiež budeme pestovať. Jedným slovom v časopise našom najdu *dost čítania jak politici*, tak aj tí, ktorí *radšej obľubujú poučné a zábavné veci*.

Úctive prosíme všetkých priateľov nášho časopisu, aby ho všemožne v kruhu svojom rozširovali. *Smer a zásady, ktoré zastávame*, zaslúžia všestrannú podporu.

Teraz pri nastúpivšej premene roka snažne prosíme všetkých našich priateľov, aby časopis náš rozširovali, aby s ním ľud oboznamovali. Spravia týmto nielen vlastenecký skutok, lež osožiť budú aj ľudu, lebo mu poskytnú taký časopis, ktorým známosti svoje všestranne rozšíri, všestranne sa vzdelá.

Predplatná cena je tak nízka, že ju aj chudobnejší náš spoluobčan môže zaplatiť.

Predplatná cena *na celý rok obnáša 2 zl.*

na pol roka 1 zl.

na štvrt roka 50 kr.

Predplatitelia «Slovenských Novín» dostanú časopis náš *za pol ceny*.

CHÝRNIK.

Dobročinní arcipastieri. Knieža-primas Vaszary daroval z príležitosti vianočných sviatkov úradne 15.000 zlatých na dobročinné ciele a rozličným spolkom 4000 zl. — Kaločský arcibiskup Juraj Császka daroval tiež viac sto zlatých rozličným dobročinným spolkom na ich vznešené ciele.

Minister výučby učiteľským spolkom. Minister dr Wlassics chciac účinkovanie učiteľských spolkov pozdvihnúť rozhodol, že každému učiteľskému spolku dá po 50 zlatých na honorovanie takých prác, ktoré na súbehoch vypísaných učiteľskými spolkami na jednotlivé vychovávateľské otázky za najlepšie uznané budú.

Zkušky druhoročných dobrovoľníkov. Spoločný minister vojny nedávno nariadil, že zkušku rezervných dôstojníkov môžu složiť i tí jednoroční dobrovoľníci, ktorí v prvom roku zkušku síce nesložili, ale boli pustení na urlaub. Honvédsky minister toto povolenie rozprestrel i na tých honvédske dobrovoľníkov, ktorí boli pustení po nesložení zkušky na urlaub, keď oni sami veliteľstvám ohlásia, že vojenskú službu dobrovoľne chcú ďalej konať.

Bulharský panovník a kardináli. Z príležitosti vianočných sviatkov kardináli vo Vatikáne zvykli listovne zavinišovať šťastie každému kresťanskému panovníkovi. Kardináli toho roku vzhľadom na to, že bulharský dedič trónu knieža Boris vystúpil z katolíckej cirkve, rozhodli panovníkovi Ferdinandovi neposlať vianočný vinš.

Jaké bude počasie budúceho roku. Povestný „prorok“ počasia viedeňský profesor Rudolf Falb na budúci 1897. predpovedá, že január bude studenejší ako minulého roku. Vo februári bude viac dažďov ako snáhu. V marci bude kedy zima, kedy teplo. V apríli bude sa teplota zamieňať ešte s väčšou teplotou. V máji bude zpočiatku pekné počasie, ku koncu daždivé. Falb predpovedá aj hromadu kritických dní asiace: Prvotriedne kritické dni budú: 18. marca 17. apríla, 26. septembra, 17. februára, 25. októbra, 28. augusta, 16. mája, 24. novembra. Druhohriedne: 23. decembra, 12. augusta, 11. septembra, 3. marca, 18. januára, 1. februára, 14. júna, 29. júla, 10. októbra, 3. januára, 4. apríla. Tretohriedne: 9. novembra, 1. mája, 30. júna 9. decembra, 31. mája. V tomto poradí kritické dni so stupňa na stupeň klesajú.

Škola pre kraviarov. Ministerstvo hospodárstva založilo v Rákove (abaujska st.) školu pre kraviarov, v ktorej sa behom jedného roku hospodárski šuhajci vyučujú môžu všetkým tým veciam, ktoré sú potrebné ku racionálnemu chovu kráv, potom dorábaniu masla, a zachádzanie s mašinami, ktoré moderné mliečarstvo teraz užíva. Naukobež je úplne bezplatný a dostanú hlásiaci sa čeladníci chovu i byť tiež za darmo.

Kňažna ušla s paholkom. Z Ríma oznamujú, že kňažna Lingualossa, dcéra Crispiho, bývalého talianskeho ministerského predsedu, ušla so svojim kočišom. Útek sa im zdal tak, že sa dala zaviesť na železničnú stanicu a tam kočiš oddal opraty posluhovi, a s kňažnou na najbližšom expressnom vlaku odcestoval. Kňažna sa asi pred rokom vydala a manželstvo zpočiatku zdalo sa byť šťastné. Mladý pár odcestoval na Sicíliu, kde na pansve kniežata, ktorý je viacnásobný millionár žili utiahnuto. Knieža len vtedy spozoroval že ho žena oklamala, keď mu dali na vedomie, že ušla s kočišom.

Srútená stanica. Koburgovské panstvo medzi svojimi baňami a dobšinskou železničnou stanicou na langenbergskej ceste postavilo stanicu drótenej dráhy, a táto sa tieto dni srútila. Ludský život nepadol za obeť. Prísne vyšetovanie je zavedené, či dráha nenie aj na iných miestach slabo stavaná.

Zatknutý kňaz. Poľského kňaza Stanislava Stojalovského v Kulikove pri Lvove lanského ruku cirkevná vrchnosť zbavila fary a tarnovský biskup vyriekol naňho cirkevnú kliatbu, lebo vzdor viacnásobným napomenutiam vrchnosti vydržoval po Haliči shromaždenia, na ktorých hlásal socialisticke zásady. Jeho slová mali na ľud obrovský účinok a keď videl, že mu v Haliči všemožným spôsobom hatia búrenie odišiel do Čace i so svojou tlačiarňou a ztade zasielal svoje spisy do Haliče. Avšak spozoroval, že ho žandári i tam sprevádzajú s pozornosťou a preto náhle prišiel do Budapešte a tu práve vtedy, keď sa strožil odcestovať do Belehradu preoblečený za poľovníka, prišla k nemu ta polícia a Stojalovského na kurentovanie haličskej vrchnosti zatkla.

Kňažna ušla s cigánom. Zdá sa, že sa choroba ujdenia so zaľúbencom šíri medzi ženami vysokých kruhov. Najprv ušla dcéra španielskeho pretendenta trónu Don Karlosa s maliarom Folchim, potom kňažna Lingualosa, dcéra bývalého talianskeho ministerpredsedu so svojím kočišom a teraz zase ušla z Bruselu jedna pekná

kňažna, manželka kniežata Jozefa Chimay s primášom jedného hudobného sboru cigánskeho, Jánom Rigó, ktorý prišiel ta koncertovať z Uhorska. Zaľúbený párik teraz je v Budapešti a prv než došli sem z Belgicka, kňažna so svojim cigánom navštívila najprv rodinu Rigóvu v Pákozde pri Stolnom Belehrade. Cigáni v Pákozde sú teraz pyšní na svojho pokrevného, že urobil také šťastie a kňažna o milých päť bozkávala čiernych cigánov, svoju novú rodinu. Kňažna pochodí z jednej občianskej rodiny americkej. Oklamany manžel podal už žiadosť o rozsobáš. Rigó sa bude musieť tiež dať rozsobášiť od svojej ženy, čo pojde ľahko, lebo ona už od rokov žije s druhým. Zaľúbený pár žije tu v Budapešti veľmi nádherne.

Štyri milióny poplatku za pozostalosť. Na pozostalosť nedávno zomrelého kniežata Egona Fürstenberga vymerajú taký poplatok, jaký sotva kedy vyhodili na pozostalosť. Od pozostalosti bude sa odplácať 10 percentov majetku, lebo dedič nestál s odumrelým kniežatom v takom rodinnom pomere, ktorý predpisuje 3 a pol percentový poplatok. Nebude však ľahko ustáliť hodnotu dedičstva, lebo do neho patrí obzvlášť mnoho lesov. Pri ustálení hodnoty majetku poskytne akú-takú úpravu ročný dôchodok Fürstenbergskeho panstva, ktorý je ustálený na 1.4 milióny. Dľa priemerného odhadnutia vypočítajú odplatok za dedičstvo na štyri päť miliónov mariek.

Šla na svoj pohrab. Vdova po učiteľovi Moorungovi v Heveši šla na svatbu svojho syna do Ludašu, a ponevác sa jej ženba synova neľúbila, hovorila svojim susedám: „Tak idem akoby šla na pohrab!“ A aj šla na pohrab, ale na svoj, lebo ju i s jej 7-ročnou dcérou na stanici v Ludaši jeden nákladový vlak zadlávil. Svatbu rozumie sa odročili.

Drahá akcia. Najdrahšia akcia na svete bola akista tá, ktorú predali nedávno na londýnskej burse. Bola to akcia veľkého vodovodu londýnskeho a kúpili ju za 126.250 funtov šterlingov, čo v našich peňazoch robí vyše päť štvrtí milióna zlatých. Vysokú túto cenu si ľahko vysvetliť môžeme, keď povážime, že akcia táto donáša ročne vyše 30 tisíc zlatých dividendy.

Pozor pri kopaní studne. V temešskej obci Plošici dvaja robotníci kopali studňu, steny nepodopreli a keď boli v hĺbke 9 metrov studňa sa zarútila a piesok zasypal robotníkov. Keď vykopali piesok, našli nešťastníkov mŕtvých v objatí.

Nešťastie vo fabrike. V jednom oddelení dohánovej fabрики v Smolníku jeden dozorca, dve robotníčky a dve deti medzi prácou klesli k zemi a keď im prispeli pomocou, boli všetci už mŕtvi. Vyšetovanie objavilo, že príčinou nešťastia bolo to, že sa jedna rúra pukla a cez otvor vnikly plyny, ktoré nešťastníkov usmrtily.

Podpalačka. V obci Dozmata chytili 12-ročné dievča Katarínu Horváthovu, ktorá od júla podložila jedenásť ohňov, ktorým padlo za obeť jedenadvadsať domov s gazdovskými staviskami. Dievča udalo, že pokým oheň nepodložilo, nemalo pokoja ani vo dne ani v noci a že je k tomu hnala dákasí moc. Jako vidno, dievča nenie duševne zdravé.

V horúčke. Vo francúzskej obci Marignona ležali dvaja bratia nemocní na horúčku a v nestrežanom okamihu starší zachvátený blúznením, vytiahol mladšieho svojho brata z poslele a vyvliekol ho na dvor, kde ho nechťami a zubami v pravom smysle slova rozdzriapal. Keď sa ľudia sbehlí, skočil starší brat do studne. Z tej bol za živa ešte vytiahnutý. Mladší onedlho na to skončil.

Statkar podpaľáčom. Samuela Müllera majiteľa sandal-runyanskej pusty — jako z Košíc píšu — žandári odviekli do väzenia okresného súdu v Giraltovcach, pretože ho upodozrievajú z podpaľáčstva.

Vražda v Novej Pešti. Jozef Szántó v Novej Pešti zastrelil svojho zaťa Alexandra Hajdukoviča, lebo zle nakladal s jeho dcérou. Vrah po pár dňovom túlaní sám sa hlásil u polície. Teraz sedí vo väzení a očakáva svoj trest.

Elektrickým svetlom osvetlená jaskyňa. Jaskynu pri Spišskej Belej osvecujú teraz elektrickým svetlom. Teraz chcú elektrikou osvecovať aj mesto.

O špendlíkoch. Najväčšia fabrika na špendlíky je v anglickom meste Birminghame. Táto vyrába denne 37 millionov špendlíkov. Ostatné anglické fabriky toho druhu hotovia asi 11 millionov špendlíkov. Tak páči sa len v Anglicku denná výroba špendlíkov na 48 millionov kusov. V celej Európe vyrába sa denne asi 86 millionov špendlíkov. Pomerne nemnoho z nich sa zláme a zkaží vôbec, kdežto väčšina z nich sa potratí. Sotva sa najde v domácnosti predmetu tak malého, ktorý by toľko bol upotrebovaný jako špendlík, ktorý je tak malicherným, že sa zriedka kto zhybne, aby ho zdvihol. Odhadneme-li obyvateľstvo európske na 240 millionov ľudí, tak treba denne ztratiť jeden špendlík iba každej tretej osobe, aby sa spotrebovala summa 86 millionov. To znamená cenu 12.000 zlatých.

KU OBRÁZKU.

Traja králi od východu.

Práve sme oslávili narodenie jediného Syna Božieho, nášho Vykupiteľa Pána Ježiša Krista.

Prišiel na svet aby nás priviedol na lepšiu cestu života, aby nás vyviedol z tmy a bŕa jako sa roznesla zvest o jeho narodení, traja králi od východu slnca prišli do Jerusalema aby sa poklonili Ježišovi a oddali mu svoje dary. Tázali sa na Syna Božieho: Kde je ten novorodený kráľ? Avšak namiesto toho, aby sa bolo ľudstvo už vtedy tešilo jeho príchodu, radšej sa zamútilo a obzvlášť Herodes kráľ, ktorý sa bál o svoj trón.

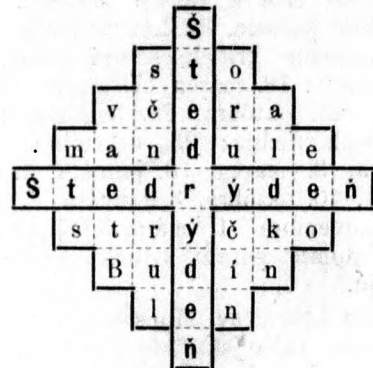
Zarmútili sa preto, lebo vedeli, že ich srdce je obťažené, báli sa pravdy a svetla. Herodes, keď nezvedel kde je malý Ježiš, dal zmurdovať všetky niže dvaročné

deti, aby usmrtil Syna Božieho. Ale čo pomôže moc ľudská proti moci Božej. Syn Boží bol zachránený a dokončil svoje dielo vykúpiac človečenstvo.

Sviatok troch kráľov svätievame na pamiatku tých troch kráľov, ktorí z ďalekých končín vedení hviezdou prišli pokloniť sa Ježišovi do Betlehema.

K OBVESELENIU.

Rozlúštenie krížovej hádanky.

K o š i c e
k o š e l a
V u l k á n
k o l e n o
b r á z d a
T r n a v a

ODKAZY REDAKCIE.

Pánu „Ochotnému ujec“. Dopis vyjde v budúcom čísle. Pán Fr. Zeus Ludomil. Bájka o 12-tich mesiacoch vyjde v budúcom čísle.

Prosíme všetkých priateľov nášho časopisu, aby si nestažovali udalosti ich kraju nám čo najrýchlejšie sdeliť. Keď časopis náš bude donášať čím viac správ z rozličných krajov, stane sa tým zaujímavejším a obľúbenejším a tak sa aj tým väčšími rozšíri.

Dosavadným našim dopisovateľom aj pri tejto príležitosti srdečne ďakujeme za ich doterajšiu ochotu a prosíme ich, aby ani naďalej neochabovali.

Budapešťianska bursa a úradným značením cien dňa 30. decembra.									
O bilie	Jakoľ dia hekt	Za 100 kilogr.		Cenne papiere	Peniaze	Tovar	Cenne papiere	Peniaze	Tovar
		od	do						
Pšenica banátska	77-81	8.40	8.50	Štátny dlh.			Prvá uhor. poisť. spol.	4030-	4050-
pešťianska	77-81	8.35	8.55	Uhorská zlatá renta 4%	122.50	122.70	Pešť. uh. kupec. b.	1170-	1172-
stolnobebradská	77-81	8.40	8.45	Uhorské regálové úpisy 4 1/2%	99.50	99.55	Pešť. prvá vlast. sporiteľňa	7900-	7920-
Raž žitoj	70-72	6.80	6.90	Uhorské regálové úpisy 4 1/2% v zl.	100.00	101.00	Šalgó-tarjánska baňa na uhlie	580.00	590-
Jačmeň na krm	60-62	4.10	4.40	Uhorská tlesko-segedínska požička 4%	153.50	154.50	Záložné listy.		
na palku	67-64	5.10	6.00	Uhorská žel. požička 4 1/2% v zl.	137.00	138.00	Uhorského pozem. úverového ústavu 5%	101.00	102.00
na várku	64-66	7.50	8.00	Uhorského žel. požička 4 1/2% v zl. vyvážkové úpisy 4%	123.25	124.25	Uhorského úver. záložného ústavu 4 1/2%	100.50	101.00
Ovos	39-41	5.90	6.10	Spoločná požička v bel. peniazoch 4 1/2%	103.25	104-	Uh. úver. ústavu s premiou 4%	100-	101.00
Kukulička	73	4.00	4.20	Žreby.	100.00	101.00	Cisársky dukát	5.68	5.73
Prosno		11.00	12.50	Spolku „Jó sziv“	3.00	3.30	Dvadsať-frankovník	9.52	9.55
Repica				Uhorského, Červeného kríža	8.00	8.40	Nemecká ríšska marka	58.75	58.97
Ďateľinové semá, luc				Rakuskeho	18.00	18.20	Striebró		
svinská masť pešťianska		56.-	57.-	Bazilika	6.00	6.30			
vidiecka									

Kuňtlačiareň Viktora Hornyánszkého v Budapešti.